

JOSIP OSTI

Pesmi iz besed, ki rastejo v tomajskem vrtu

Zanimivo je, da sem vse svoje novejšje zgodbe, veliko pesmi in drugega, predvsem esejev in literarnih kritik, v preteklem desetletju napisal v Ljubljani. V stanovanju v Šiški oziroma v Kosezah, od koder redko kdaj grem kamor koli, razen na Kras. Ko grem, recimo, v center Ljubljane, pravim, napol za šalo napol zares, da grem na izlet. Po drugi strani so vse moje slovenske pesmi oziroma pesmi, ki sem jih napisal v slovenščini, nastale v Tomaju. Ne v hiši, temveč v vrtu za hišo. V stiku s kraško zemljo in naravo. Pogosto se mi celo zazdi, da v zadnjem času slovenske besede do mene ne prihajajo samo iz slovenske literature, ki jo vsak dan berem, temveč prav iz kraške zemlje, iz temnih kraških jam, ki jih skriva površje lepih vinogradov in gmajn, ki so brezkončni labirinti, skrivnostni kot človekova podzavest, po katerih tava odmev Kosovelovih besed. Če se spomnim svoje prve knjige pesmi, napisane v Sloveniji in prevedene v slovenščino, z naslovom *Barbara in barbar*, ki je izšla leta 1990, kot tudi tega, da so stari Grki imenovali vsakega tujca barbar, lahko rečem, da sem v tem vrtu za kraško hiško resnično *barbar v vrtu*. S to sintagmo je svojo znano knjigo esejev naslovil izvrstni poljski pesnik, vileniški nagradjenec Zbigniew Herbert, ki je, tako kot mnogi pesniki s svojimi pesmimi, pogosto prisoten v tem vrtu. Ko me je pred nedavnim nekdo vprašal, ali mislim v slovenščini, nisem znal natančno odgovoriti, tako kot ne vem povedati, recimo, v katerem jeziku sanjam. Tudi v Tomaju se s svojimi prijatelji, slovenskimi pesniki, ki me obiščejo in s katerimi spijem kakšen kozarec terana, pogovarjam v jeziku svojih spominov, v katerega sem prevedel veliko del slovenskih avtorjev. Toda – v tem epikurejskem vrtu, po katerem se sprehajam kot kakšen peripatetik, se z mrtvimi slovenskimi pesniki –, najpogosteje s Srečkom Kosovelom, pogovarjam v slovenščini. Vaščani in sosedje, ki so me lepo sprejeli, posebno tisti, ki gredo v cerkev k maši mimo našega vrta, verjetno mislijo, da se pogosto pogovarjam sam s seboj. Pa tudi s tomajskimi mačkami, ptiči, rožami, drevesi, grmovjem in travo, s soncem, oblaki, dežjem in burjo se pogovarjam v slovenščini. Skratka, slovenščina je jezik, s katerim skušam, kot otrok, ki, soočen s čudežem življenja in sveta, to dela prvič, znova imenovati vse v sebi in okrog sebe. Nekaj od tega je gotovo razvidno iz pesmi v knjigi *Kraški narcis*.

S Krasom sem se prvič srečal v času, ko sem prevajal Kosovelove pesmi v prozi. Knjiga njegovih pesmi v prozi z naslovom *Čovek iza brda (Človek za hribom)* je izšla leta 1989 v Banjaluki, v isti zbirki založbe *Glas*, v kateri je leta 1978 izšel moj prvi prevod iz slovenščine, zbirka *Druidi* Tomaža Šalamuna.

V teh Kosovelovih pesmih so kljub temu, da jim nekateri tudi danes v Sloveniji ne posvečajo večje pozornosti, variirani mnogi motivi tako njegove impresionistične kot ekspresionistične, pa tudi avantgardistične poezije. Ne manj navdihnjeno in občuteno, jezikovno enako sveže in razkošno, a s specifično valovito melodioznostjo in utripajočo ritmiko. Z mediteranskim ozračjem in kozmičnim objemom, z nežnim sfumatom in grenko aromo. Prav te pesmi potrjujejo, poleg zunanjih oblikovnih razlik, notranjo enotnost njegovega celotnega pesniškega opusa, konsistentnost, ki potrjuje njegovo hkratno večkratno pesniško življenje. Pesniško življenje, ki so ga dodatno obogatili dolgo neznani *Integrali*, ki nas prepričujejo o Kosovelovi umetnosti sožitja nasprotij. Kot nas je njegov opus prepričal, da je lahko vse pesem. Že takrat sem spoznal, da vse, kar je v Kosovelovi poeziji, resnično obstaja v Tomaju oziroma na Krasu.

Čeprav je *Kraški narcis* moja trinajsta pesniška knjiga, med njimi sta dve za otroke, rad pravim, da je to moja druga prva pesniška zbirka – prva, ki sem jo napisal v slovenščini.

S tem sem se, če se pošalim, po eni strani izognil po verovanju mnogih nesrečni številki trinajst, po drugi pa resno poudaril začetek svojega novega oziroma vzporednega pesniškega življenja.

Ko se pogovarjam o domu, pogosto pravim, da je jezik edini resnični pesnikov dom. Za tem se ne skriva le Heideggerjevo znano geslo, da je jezik hiša biti, kajti mnogi pisatelji so še pred njim povedali nekaj podobnega. Tako je, recimo, Dostojevski, ki je umrl osem let prej, preden se je rodil Heidegger, dejal, da je človek brez doma – človek brez psihologije. Ker je, posebno ko gre za pisatelja, v bistvu zelo podobno. Kajti pisatelj je resnično brezdomec, ko ostane brez jezika, ki je dom njegove in tudi splošne biti. Ko torej pravim, da je jezik edini resnični pesnikov dom, imam v mislih jezik, v katerem so napisane njegove pesmi. Ne le materni, kajti mnogi pesniki in pisatelji so iz takšnih ali drugačnih razlogov pisali tudi v drugih jezikih. Med njimi je, recimo, Vladimir Nabokov, ki je, po mnenju Danila Kiša, edini svetovni pisatelj. Vileniška nagrajenka Čehinja Libuše Monikova je vse, kar je napisala, napisala v nemščini. Tudi vileniški nagrajenec Čeh Milan Kundera je ne le esejistiko, temveč roman *Počasnost* napisal v francoščini. In tako naprej.

Zdi se mi, da knjiga *Kraški narcis* potrjuje, da se izguba v pesnikovem življenju pogosto spremeni v dobiček za poezijo. Kajti namesto v nekdanjem sarajevskem domu, ki ga nimam več, domujem v jeziku svojih spominov in hkrati skušam zgraditi tudi nov dom, v slovenskem jeziku.

Svojo slovensko pesem *Znova gradim hišo* iz zbirke *Salomonov pečat* končujem takole: » ... znova gradim hišo. Iz ničesar. Za nikogar. Hišo iz jezika.« Pesem *Pomlad na Krasu iz Kraškega Narcisa* pa začinem z verzi: »Kras je dežela mojega ponovnega otroštva. / Na Krasu sem, tavajoč za soncem nad sabo / in rano v sebi, srečal novo ljubljeno / ženo, našel nov dom, nov jezik, nove / besede svojih pesmi ...«

Zasluga za moje slovenske, v glavnem ljubezenske pesmi gre predvsem Krasu in Kosovelovemu pesniškemu glasu, s katerim se, v teh pesmih, pogosto pogovarjam. Navdušen in navdihnjen s Krasom, morda sem si ga takšnega, kakršen je v tej moji knjigi, tudi izmislil, kajti soglašam s Pessôo, ki je dejal, da je izmišljena pokrajina edina prava. Kras zame ni, kot za Kosovela, nekakšna Odisejeva Itaka, kraj odhoda in vrnitve, čeprav sem se tu približal kraju, od koder je moj ded pred prvo svetovno vojno odšel in prišel v Bosno. Kras je zame prej svojevrstna Arkadija. Lepa, skoraj idilična in predvsem ozdravljujoča pokrajina, v primerjavi s katero pride še bolj do izraza tragičnost časa, v katerem živimo.

Naslov knjige *Kraški narcis* ima več pomenov. Seveda, neizbežno je povezan s samozaljubljenecem Narcisom iz starogrškega mita. Takšna ali drugačna samozaljubljenost je značilna za pesnike nasploh. Toda ima, kot razkriva posvetilo v knjigi, tudi druge, pri meni intimnejše, družinske razsežnosti. Moj stari oče in oče sta se namreč imenovala Narcis. Torej sem vnuk in sin Narcisov. K temu moram dodati, da se ta naslov nanaša tudi na lepo dehtečo rožo, kraško narciso ali tako imenovano bedenico, ki raste po kraških travnikih oziroma gmajnah v aprilu in maju. Veliko narcis cveti na pomlad tudi v mojem tomajskem vrtu, v katerem rastejo tudi besede mojih novih pesmi.

Po izidu knjige *Kraški narcis*, ki je izšla letos pri *Beletrini* neposredno pred Kosovelovim in mojim rojstnim dnevom, se počutim spet kot mlad pesnik. Oziroma tako kot na koncu svoje *Vsakdanje tožbe* pravi veliki hrvaški pesnik Tin Ujević, ki je svojčas sedem let živel v Sarajevu: »Najbolj hudo je biti star, / pa tako mlad.«

Seveda bom vesel, če bo moja knjiga naletela na dober sprejem pri bralcih in kritikih. Pesmi iz *Kraškega narcisa* so bile všeč mnogim, ki so jih brali, še ko sem jih objavljaval v *Novi reviji*, *Literaturi*, *Razgledih* in *Primorskih srečanjih*. Verjamem, da jim knjiga kot celota dodaja tudi nove, globlje razsežnosti in večpomenskost. Počakati je treba na vtise bralcev in ocene kritikov. Med prvimi dobrodošlicami tem pesmim v slovensko poezijo, čeprav ne pišem ne bosenske ne slovenske, temveč svojo poezijo, je bil jutranji telefonski klic pisatelja Janija Virka, ki je knjigo prebral noč pred tem, in mi dejal, da je zanj najlepša knjiga pesmi, kar jih je prebral zadnja leta. Posebno pa me je razveselilo pismo pesnika in pisatelja Milana Dekleve, ki mi je čestital, preden je knjigo prebral do konca. Med drugim mi je napisal: »Ne samo, da si osvojil nov jezik, napisal si eno najboljših zbirk v slovenski sodobni liriki.« Lagal bi, če ne bi priznal, da so me ta mnenja zares razveselila. Posebno zaradi tega, ker so pesmi napisane v drugem, čeprav zame ne tujem jeziku. Ne vem, od kod mi pogum za takšno brez dvoma nevarno pustolovščino. Še bolj bom vesel, če bo knjiga, ki se je, to lahko rečem brez kakršne koli mistifikacije, napisala sama, tudi drugim bralcem enako všeč.